

Kwartaalmonitor Bouw

Derde kwartaal 2016

Omzet bouw groeit verder, bouwvergunningen nemen toe

- Totale bouwsector: Omzet en toegevoegde waarde nemen verder toe, werkgelegenheid groeit
- Bouw van woningen en bedrijfsgebouwen: Omzet opnieuw gestegen, meer bouwvergunningen nieuwe woningen
- Grond-, weg- en waterbouw: Omzet daalt licht

Met een toegevoegde waarde die 9,5 procent hoger lag dan in dezelfde periode vorig jaar, was de bouw dit kwartaal de sterkst groeiende bedrijfstak van de Nederlandse economie. Al acht kwartalen achtereenvolgende groeit de omzet en bouwondernemers verwachten dat die stijging aanhoudt. Het vertrouwen van ondernemers is groter dan ooit. Zo zijn de bouwondernemers onder meer positief over de werkgelegenheid, die dit kwartaal al toenam.

Er werden meer bestaande woningen verkocht en nieuwe woningen opgeleverd. Ook de indicatoren voor toekomstige bouwactiviteiten zijn positief: het aantal bouwvergunningen voor nieuwe woningen en de ontwerp opdrachten aan architecten in de woningbouw namen toe. Een kleine kanttekening bij de positieve ontwikkelingen is dat de omzet in de grond-, weg- en waterbouw licht afnam.

Kerncijfers bouwsector en Nederlandse economie

	2015		2016		
	III	IV	I	II	III
Omzet bouwsector 1)	6,7	1,5	6,2	3,5	8,6
Toegevoegde waarde 1)	9,5	2,6	7,7	4,9	9,5
Nieuwe woningen x 1 000	10,6	15,0	10,2	12,0	13,0
Aantal faillissementen	154	201	154	139	133
Aantal banen x 1 000	508	507	507	508	511
Bbp totaal 1)	2,0	1,4	1,5	2,3	2,4
Verkochte woningen x 1 000	50,6	52,4	42,9	50,3	60,7

Bron: CBS

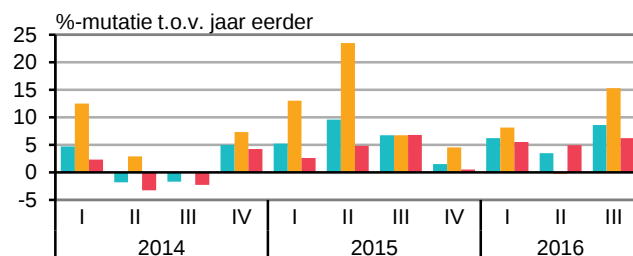
1) %-mutatie t.o.v. een jaar eerder

Totale bouwsector

Omzet bouw blijft stijgen

De omzet in de bouw is voor de achtste keer op rij gestegen, dit kwartaal met 8,6 procent. Vooral kleine bedrijven, tot 10 werkzame personen, zagen hun omzet toenemen. Vergeleken met het derde kwartaal van 2015 steeg hun omzet met ruim 15 procent. Bij middelgrote bedrijven, met 10 tot 100 werkzame personen, groeide de omzet gemiddeld met 10,9 procent. Grote bedrijven, met meer dan 100 werkzame personen, behaalden met een omzetstijging van 2,9 procent de laagste groei. Vorig kwartaal bedroeg dit nog 5,6 procent.

Omzet bouw

Bron: CBS

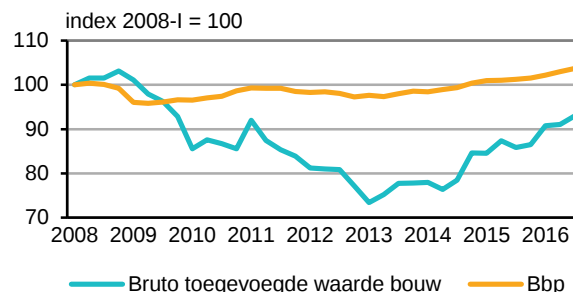
■ Totaal ■ Klein- ■ Midden- en Grootbedrijf

Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Toegevoegde waarde groeit opnieuw

De toegevoegde waarde lag eind september 9,5 procent hoger dan in het derde kwartaal van 2015. De bouw was hiermee de sterkst groeiende bedrijfstak van de Nederlandse economie. In het tweede kwartaal groeide de bouw ook al, toen met 4,9 procent. Sinds het dieptepunt in het eerste kwartaal van 2013 werd bereikt, is de toegevoegde waarde van de bouw in totaal met 26,7 procent toegenomen. Het niveau van voor de crisis is echter nog steeds niet bereikt. Het niveau van de totale economie ligt al sinds begin 2015 boven dat van voor de crisis.

Bruto toegevoegde waarde bouw en bbp

Bron: CBS

[Statline: Bbp, productie en bestedingen](#)

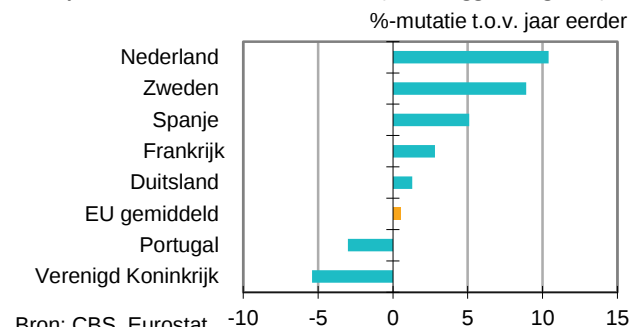
Nederlandse bouwproductie stijgt hardst in EU

De Nederlandse bouwproductie steeg op jaarbasis voor het achtste achtereenvolgende kwartaal. Gecorrigeerd voor werkdagen nam deze met 10,4 procent toe ten opzichte van vorig jaar. De groei lag hiermee hoger dan in de andere EU-landen. Gemiddeld steeg de Europese productie met 0,5 procent.

Ook in Zweden, Spanje, Frankrijk en Duitsland noteerden de bouwbedrijven een groei. In Zweden groeide de productie voor de negende keer op rij, dit kwartaal met 8,9 procent. De bouwbedrijven in Spanje noteerden een stijging van 5,1 procent.

In Portugal en het Verenigd Koninkrijk daalde de productie. Vooral in het Verenigd Koninkrijk was de daling fors (-5,4 procent). Vanaf het tweede kwartaal van 2013 steeg de productie hier op jaarbasis ieder kwartaal.

Bouwproductie derde kwartaal 2016 (werkdaggecorrigeerd)

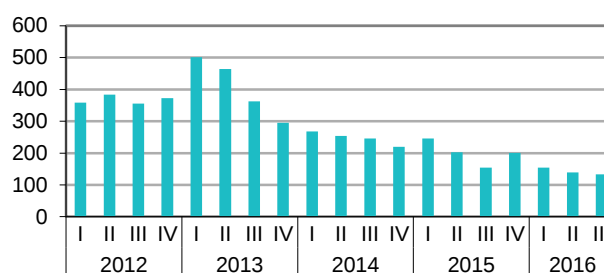
Bron: CBS, Eurostat

[Eurostat: Short term business statistics database](#)

Aantal faillissementen verder afgenomen

Het aantal faillissementen in de bouw daalde in het derde kwartaal opnieuw licht en kwam uit op 133. Dat is het laagste aantal in jaren. In de burgerlijke en utiliteitsbouw nam het aantal faillissementen af van 66 in het tweede kwartaal naar 51 in het derde kwartaal van 2016. In de installatiebouw gingen in het derde kwartaal 27 bedrijven failliet. Het aantal faillissementen nam iets toe in de projectontwikkeling (van 7 naar 13) en in de grond-, weg- en waterbouw (van 5 naar 10).

Aantal faillissementen bouwnijverheid

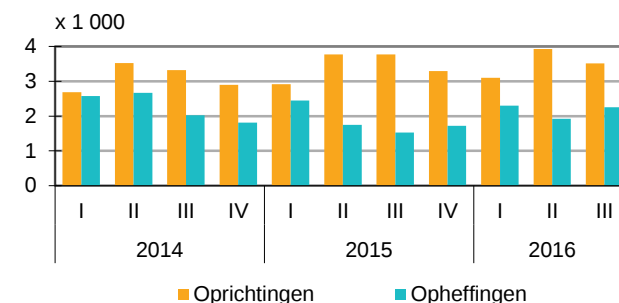
Bron: CBS

[Statline: Uitgesproken faillissementen](#)

Minder starters, meer stoppers

Er zijn 3 510 nieuwe bouwbedrijven opgericht, een daling van bijna 7 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Daarnaast sloten 2 250 bouwbedrijven definitief hun deuren. Daarmee is het aantal opheffingen in vergelijking met het derde kwartaal van 2015 met 47 procent gestegen. Bedrijven met slechts één werkzame persoon zijn verantwoordelijk voor bijna de totale dynamiek in de bouwsector. Bij de oprichtingen heeft ongeveer 96 procent van alle startende bedrijven slechts één werkzame persoon. Bij de opheffingen ligt dit percentage met zo'n 93 procent iets lager. Aan het eind van het derde kwartaal van 2016 telt de bouwnijverheid in totaal 156 090 bedrijven, 4 procent meer dan een jaar daarvoor.

Aantal oprichtingen en opheffingen in de bouwnijverheid

Bron: CBS

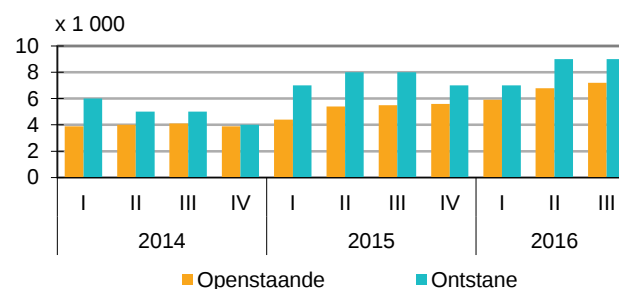
[Statline: Bedrijven; oprichtingen](#)

[Statline: Bedrijven; opheffingen](#)

Werkgelegenheid neemt toe

Het totaal aantal banen in de bouw kwam in het derde kwartaal gecorrigeerd voor seizoenseffecten uit op 511 000. Dat zijn 3 000 banen meer dan in het tweede kwartaal. Net als in het tweede kwartaal ontstonden er afgerond 9 000 vacatures en werden er ongeveer 8 000 vacatures vervuld. Aan het eind van het derde kwartaal stonden 7 200 vacatures open, 400 meer dan een kwartaal eerder. De vacature-indicator voor de bouw, die verschillende verwachtingen over werkgelegenheid van ondernemers combineert, is aan het begin van het vierde kwartaal positief. Dit geeft aan dat het aantal vacatures in de bouw de komende maanden naar verwachting verder zal toenemen.

Aantal vacatures

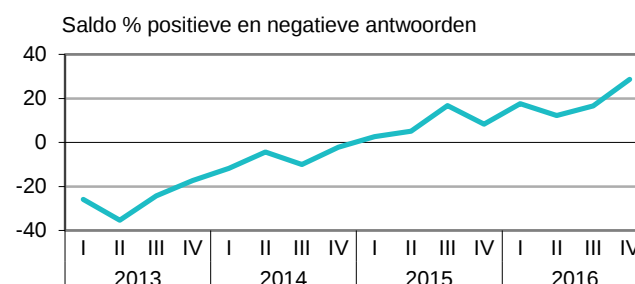
Bron: CBS

[Statline: Vacatures](#)

Veel vertrouwen in bouwsector

Het beeld in de bouwsector is al sinds begin 2015 positief en verbeterde fors in het vierde kwartaal van 2016. Het ondernemersvertrouwen steeg van 17 in het derde kwartaal naar 29 in het vierde kwartaal. De stemmingsindicator is sinds de start van de waarneming niet zo hoog geweest. Bouwbedrijven zagen hun productie toenemen en de ondernemers zijn van mening dat hun orderportefeuille goed gevuld is. Voor de komende periode geven zij positieve signalen af over de werkgelegenheid in hun branche.

Ondernemersvertrouwen bouw (seizoensgecorrigeerd)

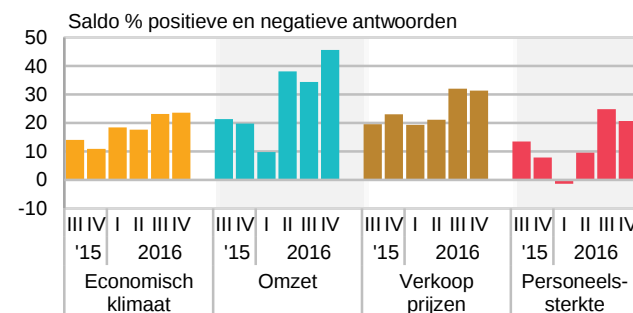
Bron: CBS, EIB, KvK, MKB-Nederland, VNO-NCW

[Statline: Ondernemersvertrouwen](#)

Zeer positieve omzetverwachting

De verwachtingen voor het economisch klimaat bevinden zich op nagenoeg hetzelfde niveau als drie maanden geleden. Per saldo verwacht 24 procent van de ondernemers een verbetering. Bouwondernemers zijn voor het overgrote deel positief in hun verwachtingen voor de omzetontwikkeling in het vierde kwartaal. Van hen verwacht 53 procent een toename van de omzet, tegenover 7 procent die rekening houdt met een afname. Per saldo verwacht dus 46 procent van de bouwondernemers een omzetgroei. Het merendeel van de ondernemers verwacht hogere prijzen te gaan rekenen in het vierde kwartaal. Ook over de personeelssterkte blijven bouwondernemers positief. Per saldo verwacht 21 procent van hen een groei van het personeelsbestand.

Verwachtingen voor het lopende kwartaal bouwsector

Bron: CBS, EIB, KvK, MKB-Nederland, VNO-NCW

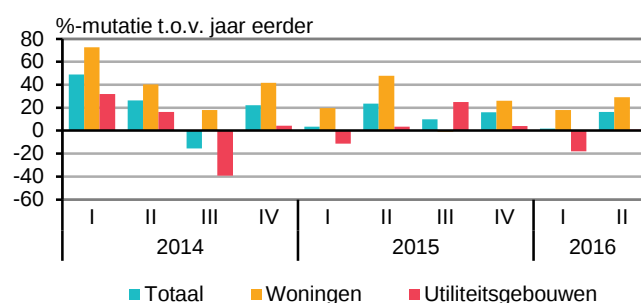
Statline: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

Bouw van woningen en bedrijfsgebouwen

Bouwopdrachten architecten nemen toe

Ontwerpopdrachten voor architecten zijn een belangrijke indicator voor toekomstige bouwactiviteiten. In het tweede kwartaal van 2016 is de waarde van opdrachten aan architecten met ruim 16 procent toegenomen, vergeleken met dezelfde periode een jaar eerder. Vooral de waarde van opdrachten voor woningbouwprojecten nam fors toe met een stijging van bijna 30 procent. De waarde van opdrachten voor utiliteitsgebouwen (zoals kantoren, winkels en scholen) is vergeleken met een jaar eerder nauwelijks gestegen. De waarde voor nieuwbouw van utiliteitsgebouwen is dit kwartaal met ongeveer 2 procent gedaald, net als in het kwartaal ervoor. Door het wegvallen van financiering komen voor deze statistiek geen nieuwe gegevens meer beschikbaar vanaf 1 januari 2017. Meer informatie hierover kunt u [hier](#) lezen.

Bouwsom opdrachten architecten

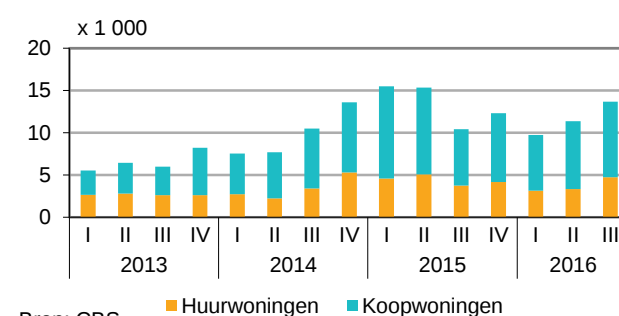
Bron: CBS

Statline: [Bouwsom nieuwe opdrachten architecten](#)

Meer vergunningen voor nieuwe woningen

In het derde kwartaal van 2016 groeide voor het eerst in ruim een jaar tijd het aantal nieuwe woningen waarvoor een vergunning is afgegeven. Het waren er bijna 14 duizend, ruim 31 procent meer dan in dezelfde periode in 2015. Het aantal vergunningen voor te bouwen koopwoningen steeg ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar met ruim 34 procent tot 8 938. Het aantal vergunde huurwoningen steeg met ruim 26 procent tot 4 744. Na drie kwartalen van jaar-op-jaardaling werden dit kwartaal voor het eerst weer meer huurwoningen vergund.

Nieuwbouwwoningen waarvoor een vergunning is verleend

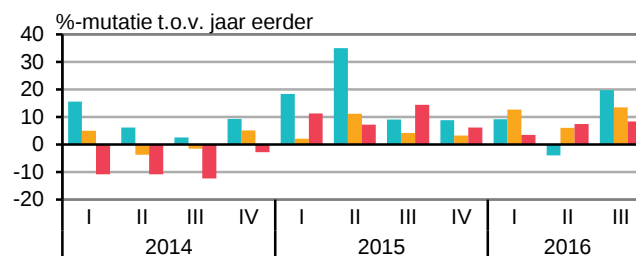
Bron: CBS

Statline: [Nieuwbouwwoningen; afgegeven vergunningen naar opdrachtgever](#)

Burgerlijke en utiliteitsbouw groeit verder

Bedrijven in de burgerlijke en utiliteitsbouw (B&U) hebben in het derde kwartaal gemiddeld een omzetstijging van 13,4 procent behaald. Sinds 2008 kwam het maar één keer eerder voor dat de omzet in een kwartaal met meer dan 10 procent steeg, vergeleken met een jaar eerder. De hoogste groei behaalden de kleine bedrijven, tot 10 werkzame personen, met een omzetstijging van 19,7 procent. Bij middelgrote bedrijven, met 10 tot 100 werkzame personen, steeg de omzet met 13,5 procent. Bedrijven met meer dan 100 werkzame personen zagen hun omzet met 8,4 procent het minst stijgen. Voor deze bedrijven is de achterstand in omzet in vergelijking met het niveau van voor de crisis in 2008 nog het grootst.

Omzetontwikkeling burgerlijke en utiliteitsbouw

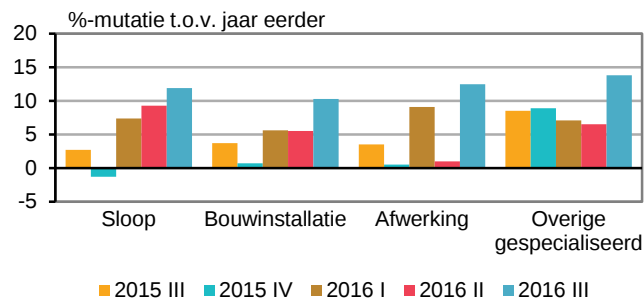
Bron: CBS

Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Goede resultaten gespecialiseerde bouw

Gespecialiseerde bouwbedrijven behaalden een omzetstijging van 11,5 procent. Dat is een stuk hoger dan in 2015. Toen steeg de omzet in het derde kwartaal met 4,3 procent. In alle deelbranches zijn de resultaten beter dan een jaar eerder. De laagste omzetgroei bedraagt 10,3 procent voor de installatiebedrijven. De overige gespecialiseerde bouwbedrijven hebben met een omzetstijging van 13,8 procent de hoogste groei behaald.

Omzetontwikkeling gespecialiseerde bouw

Bron: CBS

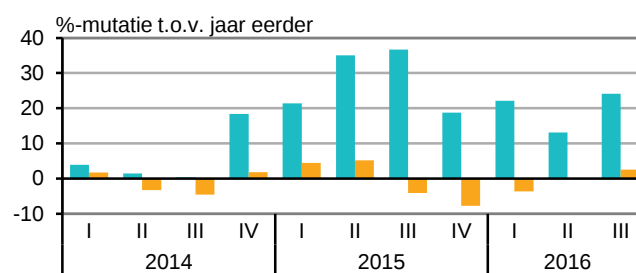
Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Verdere toename investeringen in woningen en gebouwen

De investeringen in woningen zijn met 24,1 procent gestegen ten opzichte van het derde kwartaal van 2015. Ook dit kwartaal zijn de investeringen in woningen belangrijk voor de groei van de totale investeringen in woningen en gebouwen. Deze namen toe met 15,5 procent. De groei van de investeringen in woningen is sterker dan in het tweede kwartaal (13,1 procent).

Ook de investeringen in bedrijfsgebouwen namen dit kwartaal toe. Het volume steeg met 2,6 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In het tweede kwartaal ging het nog om een lichte afname (-0,1 procent).

Investeringen in woningen en bedrijfsgebouwen (volume)

Bron: CBS

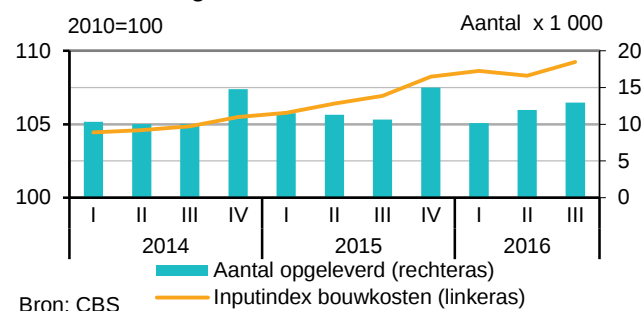
Statline: [Bbp, investeringen](#)

Meer nieuwbouwwoningen

In totaal zijn er in het derde kwartaal 12 953 nieuwe woningen opgeleverd. Dit is bijna 22 procent meer dan hetzelfde kwartaal van vorig jaar. Vorig kwartaal steeg het aantal opleveringen ook, maar toen nog een stuk gematigder (+6%).

De inputkosten voor het bouwen van nieuwe woningen zijn in het derde kwartaal met 2,2 procent toegenomen, vergeleken met een jaar eerder. Het is de elfde keer op rij dat de kosten ten opzichte van een jaar eerder zijn gestegen. De toename is dit kwartaal veroorzaakt door een stijging in de kosten van loon (+1,8%) en een kostenstijging van materiaal (+2,4%).

Nieuwbouwwoningen

Statline: [Voorraad woningen](#)

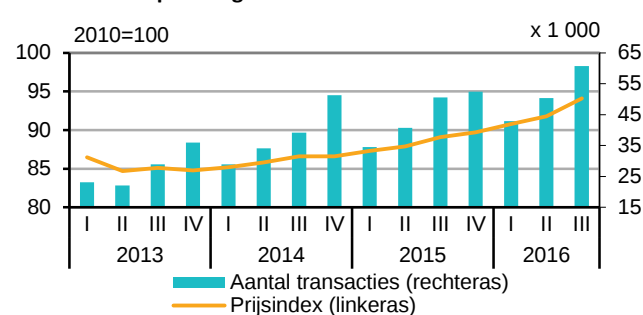
Statline: [Nieuwbouwwoningen; inputprijsindex 2010=100](#)

Huizenprijzen blijven stijgen

Er werden in het derde kwartaal 60 707 bestaande huizen verkocht. Dit was 20 procent meer dan in dezelfde periode in 2015. Het is het dertiende kwartaal op rij dat het aantal transacties hoger uitvalt dan het jaar ervoor.

Ook de prijzen blijven stijgen: voor de tiende maal op rij zijn die hoger dan een jaar eerder. Ten opzichte van het derde kwartaal van 2008, toen de huizenprijzen een piek bereikten, bedraagt de prijsdaling 11,8 procent. Vergeleken met het dal in het tweede kwartaal van 2013 liggen de prijzen 11,1 procent hoger.

Bestaande koopwoningen

Statline: [Bestaande koopwoningen; index](#)

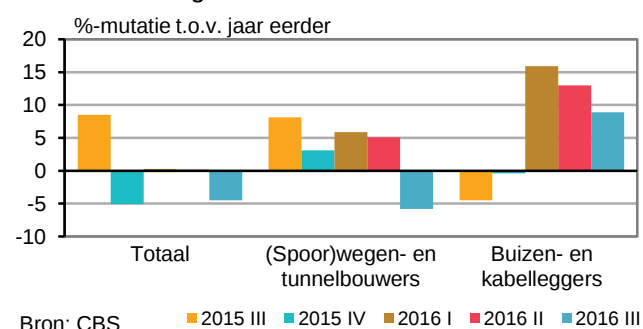
Grond-, weg- en waterbouw

Omzet daalt

Lukte het de grond-, weg- en waterbouw (GWW) in het eerste halfjaar nog een klein plusje te behalen, in het derde kwartaal is de omzet met 4,5 procent gedaald. In 2015 steeg de omzet in hetzelfde kwartaal nog met 8,5 procent. De daling wordt veroorzaakt door een afname met 11,8 procent van de omzet bij grote GWW-bedrijven met meer dan 100 werknemers.

Bij de deelbranches is het beeld wisselend. Kabel- en buizenleggers behaalden nog wel een goed resultaat. De totale omzet bij deze bedrijven steeg gemiddeld met 8,9 procent. (Spoor)wegen- en tunnelbouwers zagen hun omzet voor het eerst sinds een jaar weer dalen. De omzetdaling bedroeg 5,8 procent.

Omzetontwikkeling GWW

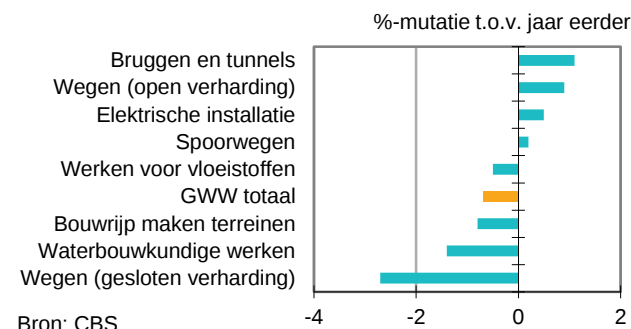
Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Inputprijzen dalen

In het derde kwartaal zijn de inputprijzen van de grond-, weg- en waterbouw (GWW) met 0,7 procent gedaald ten opzichte van een jaar eerder. Vergeleken met het voorgaande kwartaal zijn de kosten wel gestegen (+1,9%) .

Ten opzichte van vorig jaar zijn de deelgebieden 'Bruggen en tunnels' (+1,1%), 'Wegen (open verharding)' (+0,9%), 'Elektrische installatie' (+0,5%) en 'Spoorwegen' (+0,2%) in prijs gestegen. Bij de overige deelgebieden was er sprake van een prijsdaling. 'Wegen (gesloten verharding)' daalde daarbij met 2,7 procent het hardst ten opzichte van vorig jaar.

GWW, ontwikkeling inputprijsindex begin 3e kwartaal 2016

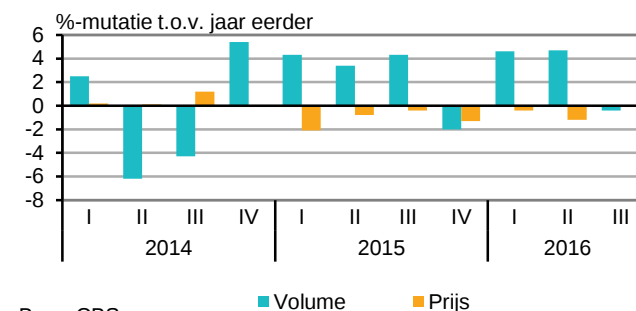
[Statline: GWW inputprijsindex](#)

Lichte afname investeringen in GWW

In het derde kwartaal is het volume van de investeringen in grond-, weg- en waterbouw (GWW) met 0,4 procent afgenomen ten opzichte van een jaar eerder. In het tweede kwartaal namen de investeringen in GWW nog toe met 4,7 procent.

Omdat de prijzen in het eerste kwartaal met 0,1 procent daalden, nam de waarde van de investeringen af met 0,5 procent.

Investerings in GWW

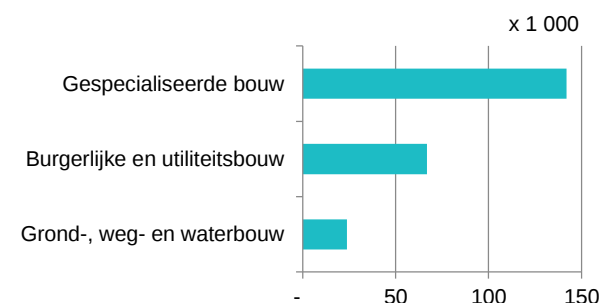
[Statline: Bbp, investeringen](#)

Overige

Bouw kent meeste bedrijfsbestelauto's

Nederland telt in 2014 bijna 805 duizend bedrijfsbestelauto's. De meeste daarvan, 233 duizend, worden in de bouw gebruikt. In de sector van de gespecialiseerde bouw (zoals bouwinstallatie- en afwerkingsbedrijven) zijn de meeste bestelauto's te vinden, gevolgd door de burgerlijke en utiliteitsbouw. Bouwbedrijven reden in 2014 gemiddeld 18,3 duizend kilometer met een bestelauto. Van alle bedrijven binnen de gespecialiseerde bouw legden schilders en glaszetters gemiddeld de minste kilometers af met hun bestelauto (14,8 duizend), bedrijven gespecialiseerd in proefboren de meeste (gemiddeld 27,5 duizend).

Aantal bestelauto's in de bouw naar sector, 2014

[Statline: Bedrijfsbestelauto's](#)

Staatvanhetmkb.nl is vernieuwd

Op 18 november is de vernieuwde website van staatvanhetmkb.nl gelanceerd. Dit platform biedt veel data over het midden- en kleinbedrijf, uitgesplitst op diverse manieren. Nieuwe onderdelen op de website zijn onder meer het MKB-jaarbericht, met de laatste inzichten in de staat van het MKB, met daaraan gekoppeld veel nieuw ontwikkelde statistieken. In het onderdeel Facts & Figures kan gekozen worden voor diverse uitsplitsingen: naar bedrijfsleeftijd, mate van groei, bedrijfsgrootte of bedrijfstak. Deze feiten en cijfers kunnen op verschillende manieren worden gedownload. Als banner, grafiek of in tabelvorm of opendataformat. Op deze manier zijn ze ook makkelijk te gebruiken op bijvoorbeeld eigen websites, en altijd op de meest actuele cijfers gebaseerd.

De website is een samenwerking van CBS en het ministerie van Economische Zaken, op initiatief van het Nederlands Comité voor financiering en ondernemerschap.

De Staat van het MKB

Website: staatvanhetmkb.nl

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 23 november 2016 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 24 november 2016

Meer informatie

CBS Infoservice: infoservice online
Telefonisch (09.00-17.00): 088 5707070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444